

Dossier: «Una visió holística del benestar: sobirania personal, estat i sostenibilitat» coordinat per Fernando Álvarez
EDITORIAL

Una visió holística del benestar: sobirania personal, estat i sostenibilitat

Fernando Álvarez Gómez

Director del Màster Universitari en Direcció d'Empreses (UOC)

Us donem la benvinguda a un número nou de la revista *Oikonomics*, ara, dedicat al concepte de benestar. En les pàgines següents, ens embarquem en un viatge a través de les múltiples facetes del benestar, explorant com aspectes individuals i col·lectius s'entrellacen per crear una vida plena i satisfactòria. El benestar és un concepte ampli que comprèn diversos aspectes de la vida d'una persona; però alhora és un procés continu d'autodescobriment i autorealització que implica cuidar i nodrir tant el cos com la ment, fomentar relacions saludables i contribuir al benestar dels altres i de l'entorn en general.

Aquest número de la revista sorgeix de la convicció que el benestar és una recerca activa d'equilibri i harmonia en totes les àrees de la nostra existència. Al llarg d'aquestes reflexions, examinarem com la sobirania personal, el benestar col·lectiu, l'estat del benestar, l'educació pública, la salut, la sostenibilitat del sistema de pensions i la consciència fiscal interactuen per modelar la nostra qualitat de vida.

Encara que les idees relacionades amb el benestar han existit des de fa segles, la disciplina científica del benestar com un camp d'estudi propi, es va començar a desenvolupar en les ciències socials gràcies a l'enfocament nou de la psicologia positiva i a la construcció a Europa de l'estat del benestar.

Els estudis de la psicologia positiva del professor Seligman van ser nous perquè es van deixar de centrar en les patologies i els trastorns mentals, per passar a promoure un enfocament més positiu de la psicologia, centrant-se en l'estudi de les fortaleses humanes, la felicitat i el benestar.

En l'àmbit econòmic, l'elaboració dels dos informes Beveridge (*Seguridad Social i servicios relacionados y Pleno empleo en una sociedad libre*), que van ser bàsics per a la construcció de l'estat del benestar, van servir per posar el focus en el concepte de benestar. L'estat del benestar s'enfoca específicament en la provisió de serveis i beneficis socials per part del govern per satisfer les necessitats bàsiques de la població.

Però així com el concepte de benestar a escala individual no resulta fàcil de definir, tampoc no és senzill donar una definició d'*estat del benestar*, perquè no hi ha un model únic, sinó diversos, i cadascun amb els seus matisos. Així i tot, una possible definició seria la d'un sistema pel qual l'administració pública garanteix als seus ciutadans un conjunt de serveis socials bàsics, principalment, en matèria sanitària, educativa, de pensions, de desocupació, de minusvalidesa o d'accés a l'habitatge, per millorar les seves condicions de vida i promoure la igualtat d'oportunitats de realització personal.

Parlar de benestar suggereix, per tant, enfrontar-se a un concepte fonamental tant a escala individual com col·lectiva, a la qual ens podem apropar des de multitud d'angles. En aquest número hem decidit abordar l'anàlisi des de tres àmbits: la sobirania personal, el paper que exerceix el sector públic en la construcció de l'estat del benestar i la sostenibilitat, de les finances que permeten finançar l'estat del benestar, i del sistema de pensions.

La falta de precisió del concepte de benestar que hem comentat afecta lògicament el seu mesurament. Per això, amb l'objectiu d'abordar les dificultats en el càlcul del benestar d'un país, en el primer article, el professor **Marc Cortés**, examina críticament l'adequació del producte intern brut (PIB) com a indicador exclusiu del benestar econòmic i social, i proposa la necessitat d'integrar enfocaments més holístics en l'avaluació del progrés. Si bé el PIB reflecteix la capacitat econòmica d'una nació, no aborda aspectes fonamentals com els impactes ambientals, els drets humans i les variables culturals. Per això, s'analitza si l'índex de desenvolupament humà (IDH), com un indicador més inclusiu, que incorpora

dimensions com l'esperança de vida, l'educació i el nivell d'ingressos, podria proporcionar una quantificació més integral del progrés humà. L'article advoca per un nou paradigma econòmic que transcendeixi l'enfocament tradicional del PIB i busqui una comprensió més exhaustiva i sostenible del benestar humà, tot adaptant-se als desafiaments i oportunitats del segle XXI.

En el segon article, abordarem la sobirania personal i com les nostres eleccions individuals i la nostra autodeterminació influeixen en la nostra sensació de benestar. La sobirania personal comprèn la nostra capacitat de prendre decisions autònomes i conscients que ens acostin a una vida que ressoni amb els nostres valors i metes. Analitzarem com les nostres eleccions diàries, des de com gestionem el nostre temps fins a com nodrim els nostres cossos i ments, exerceixen un paper fonamental en la nostra sensació de benestar i satisfacció personal.

Per a això, **Gemma Segura**, a partir de les aportacions de la psicologia positiva, considera que el benestar personal és una combinació entre el cultiu positiu i responsable dels pensaments, emocions i accions propis, de les relacions que mantenim amb altres persones i el sentit que li donem a la nostra pròpia existència. En el seu article, proporciona la comprensió de tots aquests àmbits i com contribueixen a l'estat general de benestar personal, des del convenciment que la responsabilitat d'aquest benestar és una decisió personal i ens correspon a cadascun de nosaltres adonar-nos de la seva importància.

A continuació, explorarem com la connexió amb els altres i la participació en la comunitat són fonamentals per al benestar col·lectiu. Explorarem com les relacions socials, el suport mutu i la solidaritat poden enfortir la nostra sensació de pertinença i benestar en una escala més àmplia. També considerarem com el treball conjunt per abordar desafiaments comuns pot generar un impacte positiu en la qualitat de vida de tots els membres d'una comunitat.

Així, en el tercer article, el professor **Fernando Álvarez** ens fa notar que, en la recerca constant d'una vida més plena i satisfactòria, l'ésser humà ha descobert que un dels camins més efectius és a través de la vida en comunitat. La vida en comunitat és molt més que simplement habitar un mateix espai físic. Implica un compromís compartit cap al benestar col·lectiu, on cada individu troba no només suport emocional, sinó també oportunitats per créixer i desenvolupar-se plenament. Aquest article ens ajudarà a explorar com la interacció social, la col·laboració i el sentit de pertinença a un grup poden influir de manera significativa en la qualitat de vida i felicitat, tot centrant l'atenció en un model particular: el *cohousing*.

En la secció sobre l'estat del benestar, ens submergirem en les polítiques públiques i en el seu objectiu de promoure la igualtat d'oportunitats. Per explicar-nos aquestes idees, els professors **Amelia Díaz** i **Juan Corona**, en el quart article, ens ensenyen com ha anat evolucionant l'activitat financera del sector públic, des dels primers estats organitzats, en què el paper del sector públic s'orientava al desenvolupament i finançament d'activitats relatives a la seguretat exterior, a l'ordre intern, al sistema de justícia i a les despeses relatives al manteniment de la prefectura de l'estat. Fins al sorgiment a la fi del segle XIX del *Welfare State*, l'estat del benestar, tal com el coneixem en els nostres dies. Amb ell, la intervenció estatal es mostra rellevant en les pensions i transferències públiques, els serveis públics en sanitat, educació, les normes de protecció de treballadors, consumidors i ciutadans en general, i les polítiques orientades a incentivar la creació i l'accés a l'ocupació, tant públic com privat.

Però al costat d'aquest viatge per la història del paper del sector públic en l'economia, els autors reflexionen sobre el funcionament del sistema democràtic i de la burocràcia, i els ajustos que caldria identificar i corregir si es vol obtenir un estat del benestar just i eficient.

Entrant en l'angle de la sostenibilitat, en el cinquè article, el professor **Alejandro Esteller** ens porta a reflexionar sobre la importància de la consciència fiscal. En el seu article, mostra com els individus, com a éssers egoistes, tenen incentius a no complir de manera voluntària amb el pagament d'impostos. Aquesta baixa predisposició difereix entre països o, dins d'un país, entre individus. Atesos els costos socials que comporta l'incompliment fiscal, el fet de trobar mecanismes que puguin millorar aquesta predisposició, això és, que, sense la necessitat de mecanismes coercitius, millori la «moral impositiva» és un aspecte clau per a l'efectivitat, eficiència i equitat del sistema fiscal. En l'article, es discuteixen aquestes qüestions i es proposen diversos mecanismes per fomentar la «moral impositiva», el nivell de la qual no necessàriament queda ben reflectit en les enquestes que s'acostumen a fer sobre el tema.

A continuació, **Laura López** exposa que el sistema d'educació espanyol, com el d'altres països, separa l'alumnat en dos tipus d'escoles: les públiques i les privades (concertades o no). A les escoles privades accedeixen, majoritàriament, els descendents de les famílies amb més recursos. Per això, l'article explica com aquest sistema dual és generador i reproductor de desigualtats, i valora les possibilitats de substituir aquest model per un de completament

públic, discutint propostes alternatives, com ara: modificacions fiscals, el xec escolar i la introducció de mesures de discriminació positiva com a mètode de compensació social.

Referent a la salut, **Esther Zaballa**, dirigeix la seva mirada cap a la invisibilitat que han patit tradicionalment les dones en la medicina, pel fet d'haver estat absents de l'objecte de la recerca biomèdica fins al segle xx. Fins a l'última dècada del segle xx, la salut de la dona s'havia estudiat i avaluat només en relació amb la salut reproductiva i entorn de l'embaràs i el part. No va ser fins als anys noranta quan es va començar a incloure la dona en alguns estudis científics, però sense considerar les seves condicions de vida i treball, i la seva càrrega psicosocial, claus en la salut. A tall de denúncia, l'article assenyala com les dones són bioacumuladors de substàncies tòxiques que afecten la seva salut, la dels seus descendents i la dels fills d'aquests, tres generacions en total, i la necessitat d'adoptar mesures que les prioritzin i ajudin a vetllar pel seu benestar.

Per tancar el número, analitzem el tema de les pensions i la seguretat financera en les etapes posteriors de la vida. Abordarem com un sistema de pensions sòlid i sostenible és essencial per garantir la dignitat i el benestar de les persones majors. També considerarem els desafiaments i solucions per assegurar l'estabilitat econòmica en la jubilació i promoure una societat en què cada individu pugui envellir amb seguretat i tranquil·litat.

Amb aquest objectiu, **Joan Llobet** analitza la sostenibilitat del sistema de pensions a Espanya en el marc de l'estat del benestar. Per a això, destaca que les pensions són fonamentals per proporcionar seguretat econòmica i reduir la pobresa entre la població jubilada. Malgrat això, s'alerta sobre la falta de recursos per afrontar les obligacions de pensions a llarg termini, amb l'envelliment de la població i altres factors demogràfics com a desafiaments principals. Subratlla que les tensions financeres del sistema de pensions espanyol són evidents, amb un augment constant de persones jubilades i de la despesa en pensions al llarg del temps, mentre que les afiliacions a la Seguretat Social tenen un comportament més volàtil. Posa de manifest la relació directa entre els canvis demogràfics, com l'envelliment de la població, la baixa taxa de fecunditat i la precarietat del sistema de pensions. S'apunta que les projeccions demogràfiques indiquen una proporció més gran de persones dependents respecte als contribuents actius, de manera que posat en qüestió la capacitat del sistema per mantenir beneficis adequats.

Per abordar aquests desafiaments, es proposa repensar l'estat del benestar i adoptar polítiques públiques sostenibles que promoguin una distribució equitativa dels recursos. Es destaca la importància d'incrementar l'edat de jubilació, allargar la vida laboral i vincular les pensions a l'esperança de vida.

En síntesi, el número 22 d'*Oikonomics* s'acosta, a través de vuit articles elaborats per nou autors d'un prestigi reconegut, al concepte de benestar mostrant la importància de responsabilitzar-se de manera personal i col·lectiva.

Al llarg d'aquestes pàgines, convidem el lector a reflexionar sobre la complexitat i la interconnexió dels temes assenyalats, i a considerar com cadascun de nosaltres pot, tant a escala individual com col·lectiva, contribuir a la construcció d'un món més equitatiu, saludable i pròsper per a tothom.

Esperem que aquest viatge d'exploració i reflexió sigui tan enriquidor per al lector com ho ha estat per a nosaltres crear-lo!

No voldria acabar aquesta presentació sense deixar per escrit el meu enorme agraïment a les autores i autors d'aquest monogràfic, per la seva magnífica predisposició a participar-hi i per les aportacions brillants que ens han brindat... Infinites gràcies.

Citació recomanada: ÁLVAREZ GÓMEZ, Fernando. «Una visió holística del benestar: sobirania personal, estat i sostenibilitat». *Oikonomics* [en línia]. Maig 2024, núm. 22. ISSN 2330-9546. DOI: <https://doi.org/10.7238/o.n22.2408>

Fernando Álvarez Gómez

falvarezgo@uoc.edu

Director del màster universitari en Direcció d'Empreses (UOC)

Professor dels Estudis d'Economia i Empresa de la Universitat Oberta de Catalunya. Director del Màster Universitari en Direcció d'Empreses de la UOC. Doctor en Economia Aplicada per la Universitat Internacional de Catalunya. Llicenciat en Ciències Econòmiques i Empresariales per la UB. Ha cursat el Programa de Direcció i Govern d'Empreses Familiars de l'Institut d'Empresa. Investigador del grup de recerca TAXBusiness. Membre de la Càtedra d'Empresa Familiar i Creació d'Empreses de la Universitat Abat Oliba CEU. Els seus interessos se centren en qüestions vinculades a l'economia pública i les empreses familiars.

Els textos publicats en aquesta revista estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los, comunicar-los públicament i fer-ne obres derivades sempre que reconegueu els crèdits de les obres (autoria, nom de la revista, institució editora) de la manera especificada pels autors o per la revista. La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>.

ODS

